

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Maj 1874 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändringar i lagstiftningen för enskilda sedelutgifvande banker, samt Herr A. O. Wallenbergs motion i samma ämne.

Med tillkännagifvande att, då för flertalet af de enskilda sedelutgifvande bankerna nu gällande oktrojer snart löpa till ända, Kongl. Maj:t funnit sig böra taga i öfvervägande, huruvida några ändringar vore af behofvet påkallade i de för enskilda sedelutgifvande banker nu gällande föreskrifter, hvilka innefattas i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864; att Kongl. Maj:t af denna anledning lemnat tillfälle åt sakkunnige män att i ämnet sig yttra, samt att med begagnande hufvudsakligen af det rikhaltiga material, som de afgifna yttrandena erbjudit, inom Finans-departementet uppgjorts ett förslag till omarbetning i vissa delar af 1864 års ofvan nämnda kungörelse, hvilket blifvit af Kongl. Maj:t gilladt; har Kongl. Maj:t, med förklarande tillika att Kongl. Maj:t ansett sig i ett så viktigt ämne som detta icke böra lagstifta utan Riksdagens medverkan, uti nådig proposition till godkännande jemväl af Riksdagen framlagt den förändrade författning rörande enskilda, sedelutgifvande banker, som enligt nämnda förslag skulle utfärdas.

Banko-Utskottet, till hvilket blifvit hänvisad så väl berörda nådiga proposition som en af Herr *A. O. Wallenberg* inom Första Kammaren väckt motion, N:o 17, om åtskilliga ändringar i Kongl. kungörelsen den 20 Maj

1864 rörande enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, har, för behandling af dessa förslag, begärt sammanträde med Lag-Utskottet; hvadan ett genom deputerade från dessa båda Utskott sammansatt Utskott har att derutinnan till Riksdagen afgifva utlåtande.

Enligt det, den nådiga propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 8 April, har chefen för Finansdepartementet, vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t, yttrat bland annat, hurusom med ledning af erfarenheten under de tio år, som förflutit sedan Kongl. kungörelsen af den 20 Maj 1864 angående enskilda sedelutgifvande banker utfärdades, något annat allmänt omdöme om ändamålsenligheten af deruti meddelade stadganden ej med skäl kunde fällas, än att gällande banklagstiftning i förening med bankstyrelsernas klokhet och omtanke lemnat de mest utmärkta resultat i en snabb, men tillika säker och naturlig utveckling af penningrörelsen och i samband dermed af handel och industri inom landet samt af nationalvälmågan i allmänhet; men att, ehuru det vid sådant förhållande kunde synas, som om i en så ändamålsenlig lag någon rubbning eller förändring icke borde ske, likväl just den starka utvecklingen af penningrörelsen påkallade nya eller i viss mån förändrade stadganden, med syfte förnämligast att för en så stor rörelse betrygga tillvaron af en större metallisk fond såsom grundval för dess säkerhet, än som under nu gällande bestämmelser varit för handen, hvarjemte och då det visat sig, att några skärpta kontrollföreskrifter, hvilka med anledning af vissa i de enskilda sedelutgifvande bankernas kvartalsuppgifter sig företeende förhållanden meddelats, föranledt ryckningar i penningemarknaden och stor föränderlighet i vaxelkurserna just vid tiderna för dessa uppgifters aflemnande, det äfven syntes behöfligt att, genom några tilläggsbestämmelser till gällande lagstiftning, begränsningen af sedelutgifningsrätten gjordes mera beroende af konstanta och mindre af de vid de så kallade uppvisningsdagarne förekommande tillfälliga förhållanden, än nu vore fallet.

De delar af nu gällande lagstiftning för enskilda sedelutgifvande banker, i hvilka ändring torde vara af nöden för att befordra fasthet och ändamålsenlighet i landets penningeväsende, synas Utskottet vara i det anförda riktigt angifna; men Utskottet anser och ändringarne i nuvarande författning böra inskränkas hufvudsakligen härtill. Denna författning torde nemligen, såsom till ganska väsendtlig del utgörande ett uttryck för de grunder, på hvilka penning- och bankväsendet här i landet hvilat, redan och i desto större mån ju mera landets affärsförhållanden till andra länder utvecklats, i dessa ådragit sig uppmärksamhet, och hvarje i en sådan författning vidtagen ändring, som icke är föranledd af viktiga skäl och tydligen kan inses syfta till penningeväsendets ytterligare stärkande, föranleder lätteligen dertill, att den kredit, landet redan vunnit, snarare försvagas än stärkes.

Från denna synpunkt har Utskottet utgått vid den utaf Kongl. Maj:ts förslag verkställda pröfning, för hvilken Utskottet nu går att redogöra.

Den fråga, som härvid framställer sig i första rummet både i anseende till dess framstående vikt och derföre att bestämmelserna rörande sedelutgifningen af densamma bero, är, huruvida enskild sedelutgifvande bank bör åläggas att ovilkorligen, när så fordras af den som innehar en utaf banken utgifven sedel, inlösa densamma med verkligt mynt, eller om medgifvandet att verkställa sådan inlösen med Riksbankens sedlar bör fortfara.

I allmänhet taget, torde den grundsatsen icke möta motsägelse, att en förbindelse, lydande å mynt, bör med mynt infrias; och en sådan förbindelse är banksedeln.

Emot allmängiltigheten af denna grundsats torde den invändningen framställas, att i åtskilliga länders lagstiftning statsbankens sedlar förklarats såsom lagligt betalningsmedel enskilde emellan; men härvid får icke förbises, att denna bestämmelse *icke fritager den bank, som utgifvit sedeln*, från skyldigheten att inlösa sin förbindelse med mynt, och sålunda icke upphäver den nämnda grundsatsen.

I de fall, då en undantagslag befriat den sedelutgifvande banken från skyldigheten att inlösa med mynt, har detta icke skett i följd af underkännande utaf den nyss anförda grundsatsens giltighet, utan till följd af en oförmåga, hvars följder alltid visat sig uti större eller mindre rubbning i penningeväsende och varuvärden, och som just härigenom mer än något annat faktiskt bevisat grundsatsens riktighet och stora vikt.

Om, i den fråga, som nu föreligger, nemligen huruvida det må vara rätt och för ett säkert penningeväsende behöfligt att fordra, det de enskilda bankerna här i landet skola inlösa sina sedlar med klingande mynt, när så fordras, det invändes, att sådant icke är nödigt, emedan våra förhållanden icke gifva anledning till att befara det ju banksedlarne icke skola bibehålla sitt värde oförminskadt, så torde till svar härå i första rummet kunna hänvisas till den i chefens för Finans-departementet ofvan berörda yttrande, efter Utskottets förmenande riktigt angifna, anledningen till uppkomsten nu af frågan om ändring i lagstiftningen rörande de enskilda bankerna, nemligen betryggande af tillvaron utaf en större metallisk fond, än som nu är för handen, för landets starkt ökade rörelse. Det ligger nemligen i sakens egen natur och är af all erfarenhet bestyrkt, å ena sidan, att i samma mån som nödtvånget att begagna hårdt mynt undanrödjes, i samma mån upphör också detsamma att finnas till hands; men ock, å den andra, att ett lands penningeväsende icke kan hafva eller bibehålla den så ytterst viktiga fastheten och styrkan, om icke till grund för banksedlar och andra löpande omsättningsmedel finnes ett tillräckligt förråd af hårdt mynt och sådan metall,

hvaraf myntet präglas. Om således förmågan här i landet icke saknas att undanrödja den svaghet i penningeväsendet, hvilken, uppkommen eller ökad genom den industriella och penningrörelsens snabba och stora tillväxt under de senare tiderna, just gifvit upphof till frågan om ändring i nuvarande lagstiftning, så lär man ej böra underlåta att dervid begagna det enda rätta medlet härtill, nemligen att fota krediteirkulationen på en starkare metallisk grund, än hittills, hvilket åter icke låter sig på ett fullt rättvist och ändamålsenligt sätt göra annorlunda, än genom att tillförbinda den, som i allmänna rörelsen utgifver myntrepresentativ, att desamma med mynt inlösa.

Frågan, huruvida det låter sig med bestämmelsen i 72 § Regeringsformen om riksbankssedlarnes giltighet såsom lagligt betalningsmedel förena att ålägga de enskilda bankerna en ovillkorlig skyldighet att sina sedlar med mynt inlösa, har varit föremål för så mångsidigt meningsutbyte, att dess vidare upptagande icke torde vara behöfligt; hvadan Utskottet inskränker sig till ett tillkännagifvande, att Utskottet för sin del icke uti det nämnda grundlagsstadgandet ser något hinder mot införande i lagen för enskilda sedelutgifvande banker af en föreskrift om inlösen af deras sedlar med mynt.

Icke mindre utförligt har man afhandlat frågan om de faktiska verkningar på Riksbanken, de enskilda bankerna sjelfva och den allmänna rörelsen, som den ifrågavarande föreskriften skulle komma att utöfva.

De särskilda meningarne i denna del äro ganska utförligt återgifna uti chefens för Finans-departementet vid den Kongl. propositionen bifogade anförande till statsråds-protokollet (sid. 33 och följande).

Öfver hufvud torde det vara ganska svårt att med någon säkerhet förutse, huru förhållandena i detta afseende kunna komma att gestalta sig; men Utskottet är öfvertygadt, att förändringarne från det hittills varande icke komma att blifva brådstörtande eller så stora, att afsevärda olägenheter under öfvergången behöfva befaras.

I detta afseende torde Utskottet, med hänseende till hvad under meningsutbytena härutinnan vid flera tillfällen anförts, kunna inskränka sig till följande erinringar.

De enskilda sedelutgifvande bankernas oktrojer tilländalöpa först efter hand, de flesta under loppet af tre på hvarandra följande år; och då afsigten icke kan vara att annorlunda, än i mån som nuvarande banker erhålla nya oktrojer, ålägga dem den ifrågavarande skyldigheten, inträder behofvet att anskaffa ett ökadtt förråd af guld, för så vidt detta behof beror af den föreskrift, som nu är i fråga, endast småningom. Huru stort förråd för hvarje bank särskildt och för dem alla tillsammans tagna kan komma att erfordras, beror dels på de bestämmelser, som angående sedelutgifningen varda fastställda, dels på näringsförhållandena i allmänhet och det med dem huf-

vudsakligen sammanhängande större eller mindre behovet af sedelutgifningsrättens anlåtande; om det förslag till föreskrifter rörande sedelutgifningsrätt för enskilda banker, Utskottet här nedan afgifver, varder antaget, torde behovet för dem att förse sig med guld, att döma efter hittills varande förhållanden, icke blifva så stort, att det kan anses betungande, ehuru det naturligtvis för den ena banken blifver, i följd af rörelsens omfång och bankens belägenhet, måhända vida större än för andra banker. Men de banker, hvilka i följd af rörelsens storlek eller belägenheten på en handelsplats, der beröringen med utlandet kan föranleda någon betydligare omsättning af guld, behöfva hålla ett större förråd deraf, ega ock, om de ändamålsenligt förvaltas, vida större lätthet än andra banker att förskaffa sig sådana valutor och tillgångar, genom hvilka de kunna erhålla det erforderliga guldförrådet och genom hvilka de i viss mån kunna undvika dettas alltför starka uttagande.

Det har anmärkts, att, om det skulle inträffa, att Riksbanken icke vidare inlöste sina sedlar med guld, men dessa ändock fortfarande att gälla såsom lagligt betalningsmedel, de enskilda bankerna vore tvungna att mottaga betalning för sina fordringar i sedlar, hvilkas värde vore förminskadt, under det de icke vore berättigade att med dem liquidera sina skulder, utan dertill måste använda guld. Onekligen blefve detta för dem betungande, men dock icke i den ofandliga grad, som man i allmänhet torde föreställa sig. Det gäller nemligen endast deras förbindelser *uti utgijna banksedlar*, men ingalunda deras öfriga skulder, i afseende på hvilka de blefve fullkomligt likställda med alla andra. Man kan möjligen härvid anmärka, att följderna för den allmänna rörelsen af de mått och steg, enskilda bankerna för sitt eget bestånd skulle finna sig nödgade att vidtaga, komme att blifva mycket svåra; men deremot kan uppställas den frågan, om den allmänna rörelsen under sådana förhållanden skulle få mindre svårigheter och förluster, i fall Riksbanken varit ensam sedelutgifvande, eller om icke just de enskilda sedelutgifvande bankernas inlösningskyldighet i ej ringa mån aflägsnar nödvändigheten för Riksbanken af en betalningsinställelse samt skulle, i fall en sådan ej kunde undvikas, åtminstone minska hastigheten och storleken af fallet i sedlarnes värde.

Det anspråk allmänheten skulle hafva och utan tvifvel i det yttersta gjorde gällande mot enskilda sedelutgifvande banker, att upprätthålla inlösen af deras sedlar, torde i det ifrågasatta olyckliga fallet, att statsbanken måste fritagas från sin enahanda skyldighet, i det längsta hindra rubbningarne i penningeväsendet att stiga till en sannolikt i annat fall oundviklig höjd.

Kongl. Maj:ts förslag innefattar, att de enskilda bankerna skulle vara berättigade att inlösa sina sedlar med riksbankssedlar, så länge dessa af

Riksbanken med guld inlöstes, men, när Riksbanken icke längre uppfyllde detta dess åliggande, vara skyldige att verkställa inlösen af sina sedlar med guld. Det skäl, chefen för Finans-departementet härför i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört, utgår från ifrågasättande af lämpligheten utaf en ovilkorlig föreskrift för de enskilda bankerna i detta hänseende. Föreskriften befaras nemligen kunna komma att motverka spridningen af guldmynt i landet, så länge sedlar å små valörer utgifvas och allmänheten, vidhängande sin förkärlek för begagnande af sedlar, icke efterfrågade guldmynt, hvilket bankerna deremot vore intresserade af att qvarhålla i sina kassor; tyngden af den ifrågavarande skyldigheten skulle falla mycket olika på de särskilda bankerna, och förhållanden kunde tänkas, under hvilka följderna af ett påbud derom skulle blifva, att en enskild bank i sjöstad kunde blifva tvungen att utan all ersättning bekosta frakt och assurans från hufvudstaden för större guldpartier till förmån för exportörer, hvilka sjelfve borde bära kostnaden härför.

Beträffande de två sist anförda anmärkningarne har Utskottet redan antydt skälen, hvarföre Utskottet icke kan tillerkänna dem en sådan betydelse, att de böra hindra hvad som i och för sig är riktigt och af vigt. Utskottet vill endast ytterligare tillägga, att påståendet, det de enskilde, som kunna behöfva guld för export, rätteligen sjelfve borde bära kostnaden för anskaffande deraf, torde kunna bestridas. Desse enskilde kunna nemligen icke tvinga den enskilda banken att åt dem tillhandahålla guld, med mindre än att de hos banken hafva en penningefordran uti bankens egna sedlar, och de torde då vara i sin goda rätt, när de för denna å penningar lydande fordran begära mynt, utan att dervid behöfva vidkännas kostnader för dess anskaffande.

Hvad åter den först anförda anmärkningen vidkommer, så torde det, så vida allmänheten icke vill begagna klingande mynt, blifva enahanda, ehvad bankerna äro skyldiga att mot sina sedlar utlemna sådant eller icke; men deremot måste, i den mån myntet blifver för allmänheten begärligt, det samma blifva lättare åtkomligt, om bankerna hafva åliggande att utlemna sådant, än om detta får bero endast på deras goda vilja.

Vare härmed huru som helst, så är dock hufvudsaken, att ett tillräckligt starkt metalliskt underlag finnes för myntrepresentativet. Men om man vill åstadkomma detta, så bör sådant ske och kan knappast ske annat än under lugna tider, då i sjelfva verket detta underlag minst anlitas; och då bör det vilkor, som, i sig sjelft rättvist, kraftigast och naturligast härtill verkar, icke för de enskilda bankerna eftergifvas så länge, intilldess de olyckliga följderna inträdt af den svaghet i penningväsendet, hvilken det nu förevarande förslaget just afser att undanröjja, då det ock utan tvifvel blif-

ver omöjligt för de enskilda bankerna att, oförberedda som man låtit dem under de goda tiderna få vara, uppfylla ett åliggande, från hvilket nöden just tvungit att befria den starkare Riksbanken.

På de skäl, Utskottet nu i korthet antydt, måste Utskottet för sin del afstyrka Kongl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande del, men tillstyrker deremot, i enlighet med hvad Herr Wallenberg i sin ofvan nämnda motion hemställt, att de enskilda sedelutgifvande bankerna åläggas att ovilkorligen, när innehafvare af deras sedlar det fordrar, desamma vid deras hufvudkontor med klingande mynt inlösa.

Det ämne, som närmast föranledt frågan om ändringar i nu gällande lagstiftning för enskilda sedelutgifvande banker, rörer grunderna och gränserna för sedelutgifning genom dessa banker.

Syftemålet är redan i början af detta betänkande i allmänna drag angifvet, nemligen att betrygga tillvaron af ett tillräckligt starkt metalliskt underlag och att fota sedelutgifningen på mera konstanta förhållanden, än nu är fallet.

Utan tvifvel innebär sjelfva väsendet af *myntrepresentativ* vissa grunsatser, hvilka vid lagstiftningen derutinnan böra tjena till ledning, ehuru deras tillämpning kan vara mycket skiljaktig och bör bero på faktiska förhållanden, som på skilda tider och i olika länder kunna vara mycket skiljaktiga.

En bland verkningarne utaf myntrepresentativ är, att medelst den användningen af metalliskt mynt kan inskränkas, hvilket är af ej ringa betydelse, då det metalliska myntet, i sig egande ett stort värde och i dess användning såsom omsättningsmedel icke gifvande afkomst å det kapital, desamma representerar, är kostsamt att anskaffa och underhålla. Men hvad som gifver myntrepresentativet dess största betydelse är, att begagnandet af sådant blifvit en ren nödvändighet för möjligheten att verkställa de ofantliga liqvider, som kulturländernas utvecklade och vidt utgrenade industri samt dermed sammanhängande byten föranleda. Den befintliga tillgången på de ädla metaller, som äro användbara till omsättningsmedel, skulle icke räcka till för dessa liqvider, och ingen möjlighet att ensamt med deras tillhjälp verkställa alla liqvider skulle finnas, med mindre än att metallernas värde stegrades till en sådan höjd, att alla nu existerande egendoms- och näringsförhållanden helt och hållet omstörtades. Då nu myntets hufvudändamål är att vara ett allmänt uttryck för värden, och då ett hufvudvilkor härvid är, att detta uttryck sjelft är så oföränderligt som möjligt, så måste myntrepresentativet, såsom afsedt att tjena på enahanda sätt som myntet sjelft, hafva och bibehålla en så fullständig oföränderlighet, såsom uttryck för värdet, som möjligt. Härtill fordras, att lagstiftningen bereder garanti för att representativet alltid kan få utbytas mot verkligt mynt.

Men för att myntrepresentativet skall kunna fullt uppfylla de rörelsens kraf, hvilka det är afsedt att tjena, erfordras, att tillgången derå må, så vidt det är möjligt och förenligt med det i första rummet vigtiga vilkoret af stadga i värde, motsvara rörelsens behof af omsättningsmedel.

I hvad mån hittills varande lagstiftning varit i nu antydda delar tillfredsställande, torde här icke behöfva utredas; men, då med fullt skäl kan antagas, att närvarande penningeförhållanden här i landet i det hela äro sunda, är det af vigt, att de ändringar i lagstiftningen, som göras, icke, åtminstone hastigt eller i känbar mån, rubba dessa förhållanden, dem ändringarne tvärtom i detta fall afse att stärka och för framtiden betrygga.

Detta är den uttalade afsigten med Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna förslag, detsamma är ock den tydliga syftningen i den motion, Herr Wallenberg afgifvit, och Utskottet delar i allo denna uppfattning.

Utskottet anser för den skull, att de ändringar, som vidtagas, icke böra hafva till egentligt syfte att ovilkorligen inskränka de gränser, inom hvilka enskilda bankerna hittills kunnat förse rörelsen med omsättningsmedel. Tvärtom anser Utskottet det vara af största vigt, att sedelutgifningen bibehåller en tånjbarhet, som sätter bankerna i tillfälle att gå alla en sund och kraftigt växande rörelsens behof till mötes. Men deremot vill Utskottet, på det bankerna sjelfva alltid må bibehålla sundhet och kraft samt derigenom i hvad på dem ankommer verka helsosamt på näringarne och rörelsen, att vilkoren för bankernas sedelutgifning må blifva fullt betryggande och i deras tillämpning så enkla som möjligt.

Det vid Kongl. Maj:ts proposition bifogade utdrag af statsrådsprotokollet innehåller en utförlig redogörelse för de närvarande förhållandena beträffande enskilda bankernas sedelutgifning och för de förslag, hvilka i fråga om ändring af grunderna därför eller införande af alldeles nya kommit på tal.

Till denna redogörelse anhåller Utskottet att få hänvisa, då Utskottet nu går att yttra sig öfver Kongl. Maj:ts förslag till förändrad lydelse för 26 § i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, hvilken paragraf innehåller bestämmelserna rörande enskilda bankers sedelutgifningsrätt; äfvensom öfver Herr Wallenbergs motion i hvad den angår bestämmelserna angående sedelutgifningen.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle gränserna för sedelutgifningen bestämmas efter följande grunder, nemligen:

värdet af bankens grundföredshypotek och andra dermed jemförliga, i allmänt förvar nedsatta säkerhetsandlingar, af föreskrifven beskaffenhet; dock ej till större belopp, än som motsvarar grundfonden och den reservfond, som enligt föreskrift i bolagsreglerna blifvit i banken bildad;

bankens vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnes anställda, befintliga tillgångar af i riket lagligen gällande mynt och riksbankens sedlar äfvensom bankens behållning af i riksbanken på löpande räkning insatta medel, dock med den inskränkning, dels att å riksbankssedlar och behållning af nyssnämnda slag sedelutgifning finge grundas endast så länge berörda sedlar i riket utgöra lagligt betalningsmedel och af riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse inlösas, dels ock att samtliga de i denna punkt omförmälda tillgångar, med undantag af guldmynt, icke finge såsom grund för sedelutgifning användas till större belopp, än som, sammanlagdt med värdet af de i sådant afseende enligt nästföregående punkt använda hypotek och säkerhetshandlingar motsvarades af grundfonden, beräknad en och en half gång, samt banken tillhörig reservfond af den i samma punkt nämnda beskaffenhet;

bankens tillgångar vid hufvudkontoret och nyss berörda afdelningskontor i myntadt och omyntadt guld;

dock att, vid beräkning af det belopp egna banksedlar, som finge utlemnas eller hållas i rörelsen utelöpande, borde iakttagas, att detta icke finge utgöra mera än tre gånger beloppet af den kassa, banken liktidigt innehade; hvarjemte borde iakttagas, att till kassa finge hänföras endast vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnes anställda, befintliga tillgångar af lagligen i riket gällande mynt samt riksbankens sedlar, äfvensom bankens behållning af i riksbanken på löpande räkning insatta medel; de båda sistnämnda dock endast så länge riksbanksedlarne i riket utgöra lagligt betalningsmedel och af riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse inlösas.

Herr Wallenbergs förslag innehåller, att sedelutgifningsrätten skulle bestämmas genom: det i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek; svenskt och enligt gällande konvention dermed lika berättigadt utländskt guldmynt, som finnes i bankens hufvudkontor; bankens reservfond, för så vidt den utgöres af så beskaffade säkerheter, som äro med grundfondshypotek jemförliga och blifvit i allmänt förvar nedsatta; och slutligen ett belopp, motsvarande högst femtio procent af enskilda bankens hela fond, så vida detta belopp blifvit uti säkerhetshandlingar, jemförliga med grundfondshypotek, i allmänt förvar nedsatt.

I den del af de ofvan anförda förslagen som angår sedelutgifning, motsvarande nedsatta grundfondshypotek och reservfondens belopp, så vidt deremot svarande säkerheter i allmänt förvar nedsatts, förenar sig Utskottet.

Behovvet att åt sedelutgifningen gifva en viss tänjbarhet, för hvilken en *ovilkorlig* gräns icke torde behöfva sättas förr än der, hvarest garantien för sedlarnes *säkra* och *punktliga* inlösen upphör, kan icke tillgodoses genom

den sedelutgifning, som beror på grundfonden och reservfonden, enär deras ökande, för så vidt sådant kan ske, i allt fall fordrar ganska lång tid, och en minskning af den på dessa fonder beroende sedelutgifningen, ifall en bank finner för sig fördelaktigt att nedsätta sin sedelutgiftningsrätt, kan ega rum endast så till vida, som banken kan minska de i allmänt förvar nedsatta hypoteken.

Kongl. Maj:ts förslag afser att åstakomma den nämnda tjänjbarheten genom tillåtelse till sedelutgifning dels på banken tillhörigt guld, dels på tillgång i riksbankens sedlar samt i löpande räkning hos riksbanken.

Detta förslag, i hvad det afser sedelutgifning, motsvarande banken tillhörig behållning i guld, anser Utskottet böra godkännas, likväl med den inskränkning, att endast det guld, som finnes i bankens hufvudkontor, får beräknas, men icke guld tillgång hos något bankens afdelningskontor, samt att en guld tillgång, motsvarande tio procent af grundfonden, i visst fall, för hvilket Utskottet nedan kommer att redogöra, icke berättigar till sedelutgifning.

Den senare delen af Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att upptaga kassa i riksbankssedlar samt behållning på räkning i riksbanken såsom faktor i fråga om sedelutgifningen, finner sig Utskottet deremot icke böra tillstyrka.

Då nemligen de enskilda bankerna icke längre få fritt val att inlösa sina sedlar antingen med riksbankssedlar eller mynt, utan tillförbindas att liqvidera sina banksedelförbindelser med det sistnämnda, när så fordras, vore det icke följdriktigt att, det oaktadt, låta riksbankens sedlar eller fordran hos riksbanken qvarstå såsom sedelutgiftningsgrund. Dertill kommer, att kontrollen öfver en sedelutgifning på "kassa" är förenad med icke så litet besvär och måhända ej heller kan blifva fullt tillförlitlig.

Tillåtelse att utgifva sedlar på nu ifrågavarande grund skulle ock, synnerligast om dervid finge beräknas äfven hvad som funnes hos afdelningskontor, kunna lemna rum för begagnande af utvägar till ett skenbart ökande af sedelutgiftningsrätten, hvilket icke öfverensstämde med bankens verkliga ställning. Det låte sig nemligen lätt göra för en landsortsbank, som hade afdelningskontor i hufvudstaden, att, exempelvis, när en undersökning i banken, äfven oförberedt, företoges, hastigt från en annan bank förskaffa sig en kassaförstärkning, hvilken utgjordes af upplånta medel; och derigenom skulle bankens ställning för ögonblicket visa sig helt annorlunda än den i sjelfva verket vore.

Den bestämmelse, Utskottet, för att gifva sedelutgifningen erforderlig tjänjbarhet, i stället föreslår, nemligen att sedlar må få utgifvas, utöfver hvad som motsvaras af grundfond, reservfond och guld, till ett belopp, hvars maximum Utskottet anser böra bestämmas till hälften af grundfonden, torde

i princip väl låta sig försvara, synnerligast när Utskottet dervid fäster det vilkor, att sedelutgifning i denna del ej får begagnas, med mindre än att banken i sitt hufvudkontor innehar i riket gångbart guldmynt, uppgående till minst en tiondedel af grundfonden, hvarå ingen sedelutgifningsrätt får beräknas. Mot de sedlar, hvilka sålunda utan motsvarighet i särskildt ned-satt säkerhet kunna utgifvas, bör i allt fall kunna antagas att banken eger fordringar, representerade genom dess s. k. portfölj, och en yttersta säkerhet finnes dessutom uti bolagsmännens solidariska ansvarighet.

I sjelfva verket innebär för öfrigt Utskottets förslag endast en ganska ringa inskränkning af den sedelutgifning på kassa, som Kongl. Maj:t föreslagit, såvida ej det af Utskottet uppställda vilkoret af en guldmyntkassa, uppgående till minst tio procent af grundfonden, kan anses strängare än det af Kongl. Maj:t föreslagna vilkoret beträffande sedelutgifningen öfver hufvud, att sedelmassan ej får uppgå till mer än tre gånger kassan, sådan denna i förslaget är bestämd. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle nemligen på kassa och behållning i riksbanken icke få utgifvas sedlar till större belopp, än som motsvarade grundfonden, tagen en och en half gång, jemte reservfonden. Enligt Utskottets förslag är samma proportion till grundfonden bibehållen och endast reservfonden lemnad å sido.

Emot den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen angående en viss minimikassa i förhållande till utelöpande sedelmassan, hvilken torde söka sitt berättigande uti tanken att derigenom sätta en gräns för sedelutgifningen der, hvarest möjligheten för bankerna att ytterligare öka sin kassa upphör, möter den allvarsamma betänkligheten, att, vid en något betydligare minskning i kassan, indragningen i sedelcirkulationen blifver så stark, att den lätt kan vålla stora svårigheter och rubbningar i rörelsen.

I fråga om sedelutgifning på kontanta tillgångar, har Kongl. Maj:t föreslagit att i beräkning skulle tagas äfven hvad som funnes vid vissa afdelningskontor, nemligen de, hvarest allmänt ombud vore förordnad. Detta skulle emellertid föranleda dertill, att en ganska stor mängd ombud från det allmännas sida behöfde tillsättas och aflönas, hvilket åter Utskottet finner sig icke kunna förorda.

För afvikelse från eller öfverträdelse af bolagsreglorna och den allmänna författningen rörande enskilda sedelutgifvande bankerna innehåller nu gällande Kongl. kungörelse ingen annan ansvarsbestämmelse, än att Kongl. Maj:t förbehållit sig att i svårare fall, och om det anmärkta förhållandet ej inom en månad varder rättadt, förklara bankbolaget hafva förverkat rättigheten att drifva bankrörelse, hvartill kommer, för den händelse bank brustit uti infriande af sina sedlar, att Konungens Befallningshafvande skall låta inställa bankrörelsen, intill dess Kongl. Maj:t beslutat, huruvida oktrojen skall anses förverkad.

Ett äfven afsigtligt öfverskridande af sedelutgifningsbestämmelserna drabbas sålunda icke af någon direkt påföljd, såvida det icke fortfar utöfver en månad och Kongl. Maj:t finner förseelsen vara så svår, att den bör föranleda till upphäfvande af bolagets rätt att drifva bankrörelse.

Skilnaden emellan ansvarsfrihet för en dylik förseelse och den svåra påföljden af hela bankrörelsens inställande torde vara alltför stor; hvarföre ock Kongl. Maj:t föreslagit en bestämmelse, att bank, som öfverskridit sedelutgifningsrätten, skall för hvarje dag ett sådant förhållande eger rum till statsverket erlægga ett belopp af ett tusen kronor, samt att, om förhållandet ej varder rättadt inom tio dagar eller inträffar oftare, det då skall ankomma på Kongl. Maj:t att återkalla det banken lemnade tillstånd att utgifva egna banksedlar.

Gillande den åsigt, Kongl. Maj:ts förslag uttrycker, anser dock Utskottet att, då ett öfverskridande af sedelutgifningsrätten kan vara tillfälligt och alldeles ofrivilligt, något rådrum bör lemnas för återställande af det rätta förhållandet, innan ansvarspåföljden tillämpas; och föreslår fördenskull, att det ifrågavarande vitet skall drabba först i den händelse det rätta förhållandet ej inom fem dagar blifvit återställt.

Innan Utskottet lemnar detta ämne, anhåller Utskottet slutligen att få fästa uppmärksamheten på den stora enkelhet och lätthet vid kontrollen, Utskottets förslag till bestämmelser för sedelutgifningen innebär i jmförelse med det af Kongl. Maj:t framställda.

Denna enkelhet, önskvärd i och för sig, medför ock den redan antydda fördelen, att tillsynen öfver sätet, hvarpå enskilda bankerna begagna sedelutgifningsrätten, blifver lättare och säkrare, och att de ombud, som, om Kongl. Maj:ts förslag antoges, behöfde förordnas vid ett sannolikt ganska stort antal afdelningskontor, alldeles kunna undvaras. Vid bankernas hufvudkontor måste i allt fall, hädanefter som hittills, uppsigt öfver iakttagandet å bankernas sida af hvad banklagen föreskrifver utöfvas.

Nu gällande författning bestämmer, i särskilda paragrafer, de delar, i hvilka Konungens Befallningshafvande eller af honom förordnad ombud har att utöfva sådan uppsigt eller eljest vidtaga åtgärder, nemligen: vid pröfning och förvar af grundfondssäkerheter; vid upprättande af öfversigter öfver bankens ställning; öfver iakttagandet af vissa formela vilkor för rörelsens öppnande och för sedelutgifning; vid det fall, att banken brister i inlösen af sina sedlar eller i händelse banken i och för anskaffande af medel till sedel-inlösen vill använda någon del af grundfondssäkerheterna, samt i händelse att, efter inträffade förluster, tillskott af bolagsmännen för grundfondens fyl-lande beslutats.

Vissa bland dessa åligganden skulle nu, enligt Kongl. Maj:ts förslag,

öfverflyttas till ombud, som af chefen för Finans-departementet förordnades, under det andra fortfarande skulle tillhöra Konungens Befallningshafvande eller af honom förordnad ombud.

En sådan sönderdelning af uppsigten läser dock icke vara ändamålsenlig. Det torde heller icke för vinnande af önskvärd öfverensstämmelse i uppfattningen och förfaringsättet vid särskilda banker vara behöfligt eller ändamålsenligt att helt och hållet öfverflytta tillsynen till Finans-departementet och förbehålla chefen för detta departement förordnandet af ombud vid bankerna. Svårligen kunde han i alla de skilda orterna finna de lämpligaste personerna utan genom inhemtande af upplysningar från Konungens Befallningshafvande, och då torde det så gerna kunna öfverlemnas åt dessa att sjelfve utöfva tillsynen eller förordna ombud därför. Den nödiga likformigheten kan utan svårighet ernås derigenom, att instruktion för sättet att utöfva denna tillsyn af Kongl. Maj:t eller chefen för Finans-departementet meddelas vederbörande.

På dessa skäl har Utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka antagande af det förslag Kongl. Maj:t framställt till en ny paragraf, innefattande bestämmelse att chefen för Finans-departementet skulle ega förordna ombud vid bankerna, och att dessa ombud skulle aflönas af statsmedel.

Utskottet öfvergår nu till öfriga ändringar i gällande författning, som Kongl. Maj:ts förslag innehåller.

Enligt nämnda författning, § 1, meddelas oktroj åt enskild sedelutgifvande bank på högst tio år i sender.

Kongl. Maj:t har nu föreslagit, att bankbolag må kunna ingås och oktroj meddelas *antingen för viss tid eller utan någon tidsbestämning, dock med förbehåll för Kongl. Maj:t att kunna hvar tionde år efter nu föreslagna nya författnings utfärdande anställa förnyad granskning af bolagsreglorna för alla dåvarande sedelutgifvande bankbolag och deri vidtagna de ändringar, som kunna finnas vara af förändrad lagstiftning eller andra omständigheter påkallade*; och äro skälen för detta förslag angifna å sidorna 48 och 49 af det den Kongl. propositionen bifogade statsrådsprotokoll.

Det, som hufvudsakligast kunde tala för en bestämmelse i den syftning, Kongl. Maj:ts förslag afser, torde vara, att å ena sidan bankernas tillvaro vore betryggad, så att de icke af någon osäkerhet i denna del vore hindrade från att fullt utveckla sin verksamhet, under det, å andra sidan, nödiga befundna ändringar i banklagstiftningen kunde inom en icke särdeles lång tid tillämpas på dem alla, och detta samtidigt, så att icke några banker för längre eller kortare tid blefve underkastade möjligen strängare vilkor än andra.

Men den antydda svagheten i bankernas verksamhetsförmåga, hvilken kunde härflyta af osäkerhet i fråga om en för längre tid fortfarande tillvaro,

torde göra sig känbar endast under förutsättning af en sådan förändrad uppfattning beträffande bankväsendet i landet, att statsmakterna skulle vilja aldeles afskaffa eller undertrycka bankrörelse genom enskilda sedelutgivande banker; en förutsättning hvars inträffande dock ej torde vara att befara. Den omständigheten åter, att en bank under någon tid kan blifva underkastad andra och strängare vilkor, än en annan, synes vara af icke särdeles stor praktisk betydelse. Hvad nuvarande banker beträffar, tilländagå de flestas oktrojer inom loppet af några få år, och de sedan år 1868 oktrojerade fyra sedelutgivande banker äro genom stadgande i bolagsreglorna förbundna att såväl i afseende på utgifning som invexling af egna bank-sedlar underkasta sig de förändrade bestämmelser, hvilka under oktrojtiden kunna komma att för enskilda banker i allmänhet stadgas. Hvad beträffar banker, som hädanefter kunna varda bildade, är Kongl. Maj:t oförhindrad att, om anledning dertill anses vara för handen, i deras bolagsreglor införa nödigt förbehåll i likartadt eller äfven annat afseende.

Kongl. Maj:ts förslag i denna del torde sålunda icke kunna anses vara af vigtig anledning påkalladt; men *emot* detsamma förekommer den, efter Utskottets åsigt, vigtiga omständigheten, att personer, som hafva något att vedervåga, sannolikt skulle draga i starkt betänkande att ingå i ett solidariskt ansvarigt bolag för obestämd tid, utan att kunna, åtminstone annorlunda än genom en försäljning af sina lotter, hvilken just i händelse bankens ställning vore mindre god måhända vore omöjlig, få utträda derutur.

Med afseende härpå har Utskottet ansett de af Kongl. Maj:t i §§ 1, 2 och 5 gjorda förslag icke vara af den vigt, att de böra föranleda ändring i nu gällande författning.

Dennas § 8 föreskrifver, att bolagsreglorna böra innehålla bestämmelser i vissa hufvudsakliga ämnen, bland hvilka under punkt k): om de grunder, efter hvilka, med iakttagande af hvad § 13 i författningen föreskrifver, de in-tecknade skuldebref och räntebärande obligationer skola uppskattas, hvilka få såsom grundfondshypotek antagas.

I den åberopade § 13 föreskrifves, i hvilken mån grundfondshypoteken kunna bestå af räntebärande obligationer och in-tecknade skuldebref; och § 14 stadgar, att dessa hypotek skola pröfvas af bolaget jemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller den han i sitt ställe förordnar att pröfningen öfvervara, samt godkännas, när de finnas vara af den beskaffenhet, § 13 omförmåler och i öfrigt anses innefatta *full* säkerhet.

Sistnämnda paragraf torde innehålla tillräcklig bestämmelse i afseende på grunderna för grundfondshypotekens godkännande och uppskattning; och omförmålda punkt k) i § 8 synes fördenskull vara öfverflödig, synnerligast om det förslag varder godkänt, som Kongl. Maj:t vid § 13 framställt och

af Utskottet tillstyrkes, nemligen att Kongl. Maj:t skall ega meddela särskilda föreskrifter i afseende på räntebärande obligationer, som få såsom grundfondshypotek antagas. Utskottet föreslår fördenskull, att nämnde punkt k) i nu gällande författning må uteslutas.

I stället för denna har Kongl. Maj:t i sitt förslag infört en annan bestämmelse, nemligen att bolagsreglorna skola innefatta bestämmelse: *om bankens upphörande på grund af bolagsstämmobeslut.*

Detta synes närmast vara föranledt af förslaget att bankbolag skulle kunna bildas utan viss tidsbestämning; ett förslag, hvilket Utskottet för sin del afstyrkt. För öfrigt torde bestämmelse i berörda afseende vara af den beskaffenhet, att bolag, när det bildas och öfverenskommer om bolagsreglor, må fritt ega afgöra huruvida i detta afseende särskilda och andra vilkor må böra uppställas, än de som skola gälla beträffande öfriga delar af bolagsaftalet.

Fördenskull anser sig Utskottet icke böra tillstyrka antagande af det nämnda förslaget; hvadan § 8, efter Utskottets åsigt, bör komma att innehålla endast hvad som nu finnes uti punkterna a) till och med i).

I § 9 bör uttrycket "Riksdaler riksmünt" utbytas mot "kronor".

Till föreskriften i nuvarande förfättnings § 12, att insatt grundfond ej må genom utdelning minskas så länge bankrörelsen fortfar och icke heller vid dennas upphörande i vidsträcktare mån, än att återstoden fullt motsvarar beloppet af bolagets utelöpande och gällande förbindelser af alla slag, har Kongl. Maj:t gjort det tillägg, *att enahanda stadgande skall gälla om sådan reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglorna blifvit bildad.*

Då, på sätt Kongl. Maj:t jemväl föreslagit och Utskottet för sin del här nedan tillstyrker, sedelutgifningsrätten skall bestämmas, bland annat, äfven efter reservfondens belopp, är nu ifrågavarande stadgande otvifvelaktigt riktigt. Momentet l i § 13 stadgar, att af grundfonden skola minst 60, högst 75 procent förvandlas till grundfondshypotek. Såsom chefen för Finans-departementet i sitt anförande erinrat, bör, när bankerna berättigas att grunda sin sedelutgifning på hypotek till sammanlagda beloppet af grundfonden och reservfonden, det nu stadgade *maximum upphäfvas.* Lika med Kongl. Maj:t finner Utskottet deremot nu bestämda minimum af 60 procent böra bibehållas.

Samma §:s mom. 2 föreskrifver för närvarande, att grundfondshypoteken skola till *minst en tredjedel* bestå af lätt säljbara, räntebärande obligationer och till den öfriga delen af intecknade skuldebref.

Kongl. Maj:ts förslag, hvilket beträffande fördelningen mellan obligationer och intecknade skuldebref är infördt i § 26, innehåller, att, såvidt hypoteken skola kunna tjena såsom grund för sedelutgifning, desamma skola

till *minst halfva beloppet* bestå af obligationer, samt att *Kongl. Maj:t förbehåller sig att meddela föreskrifter hvilka räntebärande obligationer i sådant afseende få antagas.*

Instämmande i hvad Kongl. Maj:t rörande ändringar i § 13 föreslagit, afgifver Utskottet ett förslag till lydelse för denna paragraf, hvilket i saken öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts.

Den af Kongl. Maj:t vid § 14 ifrågasatta ändring af orden "full säkerhet" till "erforderlig säkerhet" torde icke vara af behof påkallad, och det föreslagna införandet i § 15 af orden "det vid bankens hufvudkontor anställda ombud", i stället för motsvarande ord i nuvarande paragraf, bör förfalla, om hvad Utskottet ofvan beträffande utseende af ombud vid bankerna yttrat gillas.

Då Utskottet nu öfvergår till § 19, tillåter sig Utskottet för åskådlighetens skuld att bredvid hvarandra anföra denna paragrafs hittills varande lydelse och Kongl. Maj:ts förslag.

Paragrafen lyder för närvarande sålunda:

"Styrelsen åligger:

1. att när som helst hålla bankens räkenskaper och handlingar tillgängliga för *Wår Befallningshafvande* eller *dess ombud*, samt för den särskilda undersökning *Wi* kunne finna för godt att låta anställa;

2. att genast efter hvarje *kvartals* slut, i närvaro af *Wår Befallningshafvande* eller *dess ombud*, upprätta och derefter ofördröjligen till *Oss* insända, *äfvensom genom allmänna tidningarne offentliggöra* en öfersigt af bankens ställning; börande denna öfersigt jemväl innehålla uppgift om upp- och utlåningsränta samt diskonto, som, under den tid öfersigten omfattar, varit i banken gällande;

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle paragrafen få följande lydelse:

Styrelsen åligger:

1. att när som helst hålla bankens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts *Befallningshafvande*, eller *vid banken anställdt allmänt ombud*, samt för den särskilda undersökning Kongl. Maj:t eller *Chefen för Dess Finans-departement* kan finna för godt att låta anställa;

2. att, till kontroll öfver behörigt iakttagande af det i § 26 föreskrifna förhållande mellan kassa och utelöpande banksedlar, vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnas anställda, enligt formulär, som af *Finans-departementet* meddelas, hålla särskilda böcker öfver beloppet dels af utelöpande banksedlar och dels af inneliggande sådana valutor, hvilka enligt nämnda paragraf må till kassa hänföras, samt att deruti vid afslutande af hvarje dags rörelse i nämnda hän-

3. att, så snart ändring i upp- eller utlåningsränta eller diskonto beslutas, genast derom i allmänna tidningarne kungöra;

4. att, efter verkställd revision, till Wårt Finans-departement insända revisionsberättelsen, äfvensom att låta införa densamma i allmänna tidningarne; och

5. att ställa sig till noggrann efterrättelse hvad denna lag bjuder samt de af Oss fastställda bolagsreglor föreskrifva;

6. Sker afvikelse härutinnan och varder ej det anmärkta förhållandet inom en månad rättadt, ankomme på Oss att i svårare fall förklara bolaget hafva förverkat rättigheten att bankrörelse drifva.

seenden införa noggranna anteckningar, utvisande det förhållande, som då eger rum;

3. att genast efter hvarje månads slut, i närvaro af vederbörande allmänna ombud, enligt formulär, som från Finans-departementet meddelas, upprätta och derefter ofördröjligen till nämnda departement insända en öfversigt af bankens ställning; börande denna öfversigt jemväl innehålla uppgift om upp- och utlåningsränta samt diskonto, som, under den tid öfversigten omfattar, varit i banken gällande;

4. att jemväl i öfrigt meddela Chefen för Finans-departementet alla de upplysningar, rörande banken, som af honom äskas;

5. att, så snart ändring i upp- eller utlåningsränta eller diskonto beslutas, genast derom i allmänna tidningarne kungöra;

6. att efter verkställd revision till Finans-departementet insända revisionsberättelsen, äfvensom att låta införa densamma i allmänna tidningarne; och

7. att ställa sig till noggrann efterrättelse hvad denna lag bjuder samt de af Kongl. Maj:t fastställda bolagsreglor föreskrifva;

8. Förrekommer vid någon bank i sådan bok öfver förhållandet mellan kassa och utelöpande sedlar, som här ofvan omförmäles, osann eller missledande uppgift, hvars origtighet ej kan på tillfredsställande sätt förklaras, ankomme det på Kongl. Maj:t att återkalla den banken lemnade tillåtelse att egna bank-sedlar utfärda.

9. Sker eljest afvikelse från denna lag eller gällande bolagsreglor, då skall i de fall, hvarom i §§ 26 och 29 sägs, tillämpas hvad der finnes stadgadt. I andra fall må, der det anmärkta förhållandet ej inom en månad rättas, det ankomma på Kongl. Maj:t att vid svårare afvikelse förklara bolaget hafva förverkat rättigheten att bankrörelse bedrifva.

Hvad nu först angår den med 1) betecknade del af paragrafen är det tydligt, att, då Utskottet afstyrker Kongl. Maj:ts förslag rörande förordnande genom Chefen för Finans-departementet af ombud vid bankerna, lydelsen i den hittillsvarande paragrafen bör bibehållas i detta afseende, hvaremot det torde vara riktigt att nämnde Departements-chef må ega förordna om anställande af särskild undersökning.

Derigenom blifver det nemligen möjligt att, om särskild anledning yppat sig att företaga undersökning i någon bank, besluta och låta verkställa sådan, utan den omgång och tidsutdrägt, som en anmälan inför Kongl. Maj:t och expedierandet af Kongl. Maj:ts beslut medförde.

Den med 2) betecknade del af Kongl. Maj:ts förslag blifver helt och hållit öfverflödig, om de bestämmelser rörande sedelutgifningsrätten, Utskottet föreslagit, varda antagna.

Kongl. Maj:ts förslag i den med 3) betecknade punkt, att öfversigter af ställningen böra efter hvarje månads, i stället för efter hvarje kvartals slut, upprättas, anser Utskottet nyttigt och tillstyrker fördenskull detta jemte de öfriga ändringar i denna del, Kongl. Maj:t föreslagit; liksom den med 4) betecknade i Kongl. Maj:ts förslag införda föreskrift.

De med 5, 6 och 7 i Kongl. Maj:ts förslag betecknade punkter äro lika med de punkter i hittills gällande författning, hvilka här betecknats med 3, 4 och 5.

Af det ofvan anförda blifver en naturlig följd, att den med 8 betecknade del af Kongl. Maj:ts förslag bör uteslutas; hvaremot sista med 9) betecknade delen bör antagas.

Utskottet tillstyrker det af Kongl. Maj:t i § 22 föreslagna tillägg.

Hittills har det, jemlikt § 24 i gällande författning, varit en bank, som börjar sin rörelse, medgifvet att utfärda egna sedlar, så snart grundfondshypotek, i värde motsvarande 25 procent af grundfonden, blifvit i allmänt förvar nedsatte.

Om emellertid, efter hvad Utskottet föreslår, egna sedlar skola få, utan att särskilda säkerheter nedsättas, utgifvas till 50 procent utöfver grundfonden, torde det vara nödvändigt, att grundfondshypotek till hela det belopp, som § 13 föreskrifver, eller 60 procent, äro nedsatta, innan sedelutgifningen får börjas.

I det Utskottet tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts förslag i § 27 angående de sedelvalörer, som af enskilda banker må begagnas, åberopar Utskottet hvad Chefen för Finans-departementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet derutinnan anført.

I § 30 är, vid tillåtelse för bank att för infriande af sina sedlar använda större eller mindre del af grundfondshypoteken, stadgadt att i sådant fall sedelutgifningsrätten skall minskas med *det belopp, hvartill de förytttrade säkerheterna varit uppskattade*. Då emellertid, efter Utskottets förslag, sedelutgifningsrätt skulle medgifvas, utan deponerande af säkerhet, för ett belopp, motsvarande 50 procent af grundfonden, anser Utskottet att, om någon del af grundfondssäkerheterna användas för infriande af sedlar, sedelutgifningsrätten bör minskas med ett hälften större belopp, än det värde, hvartill säkerheterna varit uppskattade.

Med anmälan slutligen, att Utskottet icke anser det af Kongl. Maj:t i § 29 införda tillägg af orden "sedelutgifningsrätt eller" behöfligt, men att Utskottet deremot tillstyrker de af Kongl. Maj:t i § 35 införda ord, såsom nödvändiga för att gifva tillräcklig bestämdhet åt stadgandet, samt med tillkännagifvande, att Utskottet genom det här anförda anser sig hafva besvarat Herr A. O. Wallenbergs ofvan omförmälda motion, hemställer Utskottet,

att Kongl. Maj:ts proposition icke må i vidsträcktare mån bifallas, än att Riksdagen för sin del beslutar, att följande paragrafer i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864 angående enskilda banker med rätt att utgifva egna bank-sedlar må få den lydelse, nedanstående förslag innehåller, nemligen :

§ 8.

Bolagsreglorna böra innefatta bestämmelser i följande hufvudsakliga ämnen:

- a) om beloppet af grundfonden;
- b) huruvida kommanditlottegare må inrymmas och på hvilka vilkor, deribland särskildt om den andel i vinsten, som skall dem tillfalla;
- c) om grunderna för rösträttighets utöfvande vid bolagsstämma;

d) om antalet af styrelsens ledamöter, hvilka vid hufvudkontoret böra vara minst fem;

e) om antalet af revisorer och om tiden för revisionen, som årligen bör förrättas;

f) om bankens rörelsegrenar; börande uttryckligen stadgas, att egna eller andra enskilda bankers lottbref ej få såsom säkerhet för försträckning emottagas;

g) om sättet för vinnande af ändring i bolagsreglorna;

h) om tiden för ordinarie bolagsstämma, som minst en gång årligen bör hållas, och om villkoren för sammankallande af extra bolagsstämma;

i) om bildandet af en reservfond och om den andel af årliga vinsten, som till densamma skall öfverföras.

§ 9.

Bankbolags af de solidarisiska bolagsmännen insatta grundfond må ej understiga en million kronor.

§ 12.

Insatt grundfond äfvensom sådan reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglorna blifvit bildad, må ej genom utdelning minskas, så länge bankrörelsen fortfar, och icke heller vid dennas upphörande i vidsträcktare mån, än att återstoden fullt motsvarar beloppet af bolagets utelöpande och gällande förbindelser af alla slag.

§ 13.

Mom. 1. Utaf grundfonden skall styrelsen, enligt af bolaget meddelade närmare föreskrifter, förvandla minst sextio procent till grundfondshypotek af sådan beskaffenhet, som här nedan sägs.

Mom. 2. Dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af så beskaffade räntebärande obligationer, som enligt särskilda, af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter få i sådant afseende antagas, och för öfrigt af skuldebref, in-tecknade i jordegendom å landet inom hälften af senast fastställda taxeringsvärde, eller uti fastighet i stad inom hälften antingen af brandförsäkringsvärdet eller af sist fastställda taxeringsvärdet; börande lik-

väl alltid byggnad i stad, för att inteckning deri må kunna såsom grundfondssäkerhet antagas, vara brandförsäkrad uti någon med vederbörligen stadfästadt reglemente försedd brandförsäkringsinrättning inom landet.

§ 19.

Styrelsen åligger:

att när som helst hålla bankens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, Kongl. Maj:t eller *Chefen för Dess Finans-departementet* kan finna för godt att låta anställa;

att genast efter hvarje månads slut, i närvaro af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud, enligt formulär, som från *Finans-departementet* meddelas, upprätta och derefter ofördröjligen till nämnda *Departement* insända en öfersigt af bankens ställning; bärande denna öfersigt jemväl innehålla uppgift om upp- och utlåningsränta samt diskonto, som, under den tid öfersigten omfattar, varit i banken gällande;

att jemväl i öfrigt meddela *Chefen för Finans-departementet* alla de upplysningar rörande banken, som af honom äskas;

att, så snart ändring i upp- eller utlåningsränta eller diskonto beslutes, genast derom i allmänna tidningarne kungöra;

att, efter verkställd revision, till *Finans-departementet* insända revisionsberättelsen, äfvensom att låta införa densamma i allmänna tidningarne; och

att ställa sig till noggrann efterrättelse hvad denna lag bjuder samt de af Kongl. Maj:t fastställda bolagsreglor föreskrifva.

Sker afvikelse från denna lag eller gällande bolagsreglor, då skall i de fall, hvarom i §§ 26 och 29 sägs, tillämpas hvad der finnes stadgadt. I andra fall må, der det anmärkta förhållandet ej inom en månad rättas, det ankomma på Kongl. Maj:t att vid svårare afvikelse förklara bolaget hafva förverkat rättigheten att bankrörelse bedriva.

§ 22.

Genom kungörelse i allmänna tidningarne skall tillkännagifvas, när banken öppnar eller slutar sin rörelse; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, till *Finans-departementet* insändas.

§ 24.

Förrän banken börjar att utgifva egna banksedlar, skall tillika inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande styrkas:

a) att grundfondshypotek till det belopp, som i 13 § sägs, blifvit på föreskrifvet sätt i allmänt förvar nedsatta;

b) att profblanketter till banksedlarne blifvit till Finans-departementet^t aflemnade;

c) att uppgift å de personer, som skola banksedlarne underskrifva blifvit uti allmänna tidningarne införd.

§ 26.

Mom. 1. Bankbolag, som till utgifvande af egna banksedlar är berättigadt, må ej utlemna eller i allmänna rörelsen på en gång utelöpande hålla större belopp, än som sammanlagdt i värde motsvaras af:

a) det i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek;

b) bankens reservfond, för så vidt den utgöres af så beskaffade säkerheter, som äro med grundfondshypotek jemförliga och blifvit i allmänt förvar nedsatta;

c) bankens fordringar till högst femtio procent af bankens hela grundfond, så framt vid hufvudkontoret befintlig kassa af lagligen i riket gällande guldmynt uppgår till tio procent af grundfonden, samt

d) allt vid hufvudkontoret befintligt, banken tillhörigt guld, som i värde öfverstiger tio procent af grundfonden och utgöres af lagligen i riket gällande guldmynt, så ock omyntadt guld samt utländskt guldmynt efter i riksbanken gällande beräkningsgrunder.

Mom. 2. Finnes vid någon bank den sedelutgifningsrätt, som densamma tillkommer, vara öfverskriden, skall, der förhållandet ej inom fem dagar blifvit rättadt, banken för hvarje dag sådant förhållande eger rum till statsverket erlägga ett belopp af ett tusen kronor. Inträffar ett sådant öfverskridande af sedelutgifningsrätten oftare, ankomme på Kongl. Maj:t att återkalla det banken lemnade tillstånd att egna banksedlar utgifva.

§ 27.

Mom. 1. De af bankbolag utgifna banksedlar skola utställas till innehafvaren att utan ränta vid anfordran inlösas, och underskrifvas af minst

två bland styrelsens ledamöter samt en bankens tjänsteman, som dertill af styrelsen förordnas.

Banksedlar få endast lyda å tio, femtio, etthundra, femhundra och ett tusen kronor samt tillsvidare, och intilldess Kongl. Maj:ts annorlunda förordnar, jemväl å fem kronor.

Mom. 2. De skola till storlek och form vara så beskaffade, att papperet till dem å 5 och 10 kronor är 4,5 tum i längd och 2,5 tum i bredd, till dem å 50 och 100 kronor 5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, samt till dem å 500 och 1,000 kronor 7,5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, allt efter Kongl. Stadgan om mått och vikt den 10 November 1865.

Mom. 3. Banksedlar må tillverkas af ofärgadt papper, dock icke till likhet med riksbankens sedlar. Om tryckning eller gravering ankomme på bolaget att bestämma; dock bör banksedels valör alltid vara tydlig utmärkt.

§ 28.

Banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till in-
vexling företes, inlösas med *lagligen i riket gällande guldmynt*. Vägras inlösen vare banksedelinnehafvaren berättigad att, jemte kapitalet, åtnjuta ränta efter sex för hundra om året från den dag inlösen blifvit vägrad, intill dess betalning kan erhållas.

§ 30.

För infriande af sina utelöpande banksedlar eger bankbolag att, om behovet sådant kräfver, efter dertill af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållet tillstånd, använda större eller mindre del af bankens grundfunds-
säkerheter; i hvilket fall bankbolagets sedelutgifningsrätt dock skall minskas med ett belopp, *motsvarande en och en half gång det värde*, hvartill de för-
yttrade säkerheterna varit uppskattade; skolande bankbolaget, så snart möj-
ligen ske kan, återbringa dessa säkerheter till behörigt belopp.

§ 31.

Mom. 1. Enskild banks räntebärande förbindelse, ställd till innehaf-
varen eller till viss man eller ordres, må ej lyda å mindre belopp än fem-
hundra kronor.

Mom. 2. Insättningsbevis med eller utan ränta skall ställas till viss man och innehålla, att öfverlåtelse deraf bör till nye egarens säkerhet i banken anmälas.

§ 35.

Har bankbolag, enligt något räkenskapsårs behörigen reviderade bokslut, gjort sådana förluster, att bankens reservfond och tio procent af den grundfond, som de solidariska bolagsmännen insatt, gått förlorade, då skall banken ställas under utredning och bolaget derefter upplösas, så framt ej bolaget, på en af denna anledning *ofördröjligen* sammankallad bolagsstämma, förklarar sig villigt att inom tre månader *derefter*, genom erforderligt tillskott å lotterna, återställa grundfonden till dess behöriga belopp.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åligge noggrannt tillse, att sådant bolagsstämmobeslut inom sagde tid blifvit fullgjordt. Har ej så skett, varde bolaget ovilkorligen under utredning stäldt.

Stockholm den 7 Maj 1874.

På Utskottets vägnar:

J. v. SCHWERIN.

R e s e r v a t i o n e r :

af Herr Grefve Sparre, Eric: »Emot Utskottets förslag uti § 12 att der inskjuta orden »äfvensom sådan reservfond, som på grund af föreskrift i belagsreglorna blifvit bildad» får jag mig reservera. En bestämmelse som förbjuder bolaget att vid oktrojens slut göra någon utdelning af reservfond är så till vida olämplig, att den förvandlar reservfonden till ett tillägg i grundfonden och ingenting annat. Hittills hafva bankbolagsreglorna innehållit, att bolaget vid oktrojtids slut egt disponera reservfonden. Nu skulle deremot lagen komma att bjuda att bolaget endast »vid bankrörelsens upphörande», d. v. s. när banken slutar, kunde få full dispositionsrätt öfver reservfonden. Jag anser därför ifrågavarande tillägg i § 12 böra erhålla följande form:

Reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglorna blifvit bildad, må ej under oktrojtiden genom utdelning minska.

Emot Utskottets beslut att tillstyrka: det endast af Kongl. Maj:t hallstämplade obligationer skulle kunna såsom grundfondshypotek antagas får jag mig reservera. Ett sådant förfaringssätt skulle leda dertill att antingen alla obligationer, som med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd äro utgifna, kunna såsom grundfondshypotek antagas, eller också en del deraf blifva försedda med denna företrädesrätt, hvarigenom alla andra jemväl fullgoda obligationer nedsattes i värde uti allmänna marknaden. Antingen blir åtgärden en tom formalitet eller en orättvisa, och till ingendera bör lagstiftningen medverka. De hittills gällande bestämmelserna i detta afseende hafva visat sig fullt tillräckliga, ty ännu har ingen bank drabbats af någon den ringaste förlust på ineliggande grundfondshypotek. Det är också allt hvad man bör begära, såvida man med lagstiftningen i dessa delar endast afser bankbolagens och allmänna rörelsens säkerhet och icke jemväl vill begagna denna utväg att gynna andra intressen. Jag anser således, att tillägget om hallstämpling af obligationer i § 13 mom. 2 kan utelemnas.

Uti bestämmelserna under § 26 mom. 2 har det blifvit bestämdt, att ett tillfälligt öfverskridande af sedelutgifningsrätten skulle rättas inom fem dagar. Uti nu gällande författning är denna tid bestämd till tretio dagar. Förminskningen af en dylik respittid till endast fem dagar torde få anses väl skarp. Dertill kommer att om enskild bank behöfver genom vexeldragning eller försäljning af inneliggande vaxlar å utländskt mynt stärka sin kassa, så kan det inträffa att under fem dagar endast en vaxelbör inträffar, då som bekant är endast två vaxelbörser hållas i veckan och å samma dagar såväl i Stockholm som i Göteborg. Jag tillåter mig derföre föreslå; att uti berörda § 26 mom. 2 »fem dagar» må utbytas till sju dagar.

I 30 § har Utskottet föreslagit, att om bankbolag nödgas, med Konungens Befallningshafvandes tillstånd, använda någon del af bankens grundfondssäkerheter för infriande af sina sedlar, bolagets sedelutgifningsrätt skall minskas med ett belopp, motsvarande *en och en half gång* det värde, hvartill de föryttrade säkerheterna varit uppskattade. I nu gällande lag stadgas, att sedelutgifningsrätten skall minskas med ett belopp motsvarande *det värde hvartill säkerheterna uppskattats*. Kongl. Maj:ts proposition, ehuru äfven deri medgifves sedelutgifningsrätt till belopp af en och en half gång grundfonden, stadgar ej minskning i nu förevarande fall af sedelutgifningsrätten till högre belopp än som motsvaras af de föryttrade säkerheterna. Det af Utskottet föreslagna stadgandet skulle föranleda dertill att, i det ögonblick banken nödgas använda en del af sina grundfondshypotek till infriande af sina sedlar, sedelutgifningsrätten öfverskridits; och det kan blifva banken omöjligt att genast indraga det belopp af sedlar, hvarmed utgifningsrätten till följd endast af detta omotiverade stadgande öfverskridits. Jag har således ansett denna § 30 böra lemnas oförändrad».

af Herr *von Gegerfelt*: »Från Utskottets beslut är jag såvida skiljaktig, att jag anser nedannämnde paragrafer böra erhålla följande lydelse:

§ 26 mom. 1. — — — förvar nedsatte.

c) Bankens fordringar till högst 50 procent af bankens hela grundfond; dock att de på grund häraf utelöpande sedlars belopp icke må öfverstiga fem gånger beloppet af det vid hufvudkontoret i kassan befintliga, lagligen i riket gällande guldmynt.

§ 28. Banksedel skall — — — gällande mynt; dock må till inlösen jemväl användas Riksbankens sedlar, så länge de i riket utgöra lagligt betalningsmedel. Vägras inlösen af banksedel som bankbolag utgifvit — — — kan erhållas.

§ 30. Lika med lydelsen i nuvarande lag och Kongl. Maj:ts proposition».

af Herr *Wijkander*, som anser att § 30 i nu gällande författning bör oförändrad kvarstå.

af Grefve *J. O. Mörner*: »Ehuru jag för min del icke gillar de grunder, hvaruppå i åtskilliga hufvudsakliga delar nu gällande privatbanklagstiftning hvilar, och i hvilka grunder någon väsendtlig ändring icke sker genom, vare sig det i Kongl. Maj:ts nådiga proposition intagna eller det af Utskottet framlagda lagförslag, har jag dock ansett mig skyldig deltaga i pröfningen af det lagstiftningsärendet som till Utskottet varit hänskjutet. Dervid har, utom några smärre skiljaktigheter, jag funnit mig icke kunna godkänna de af Utskottet föreslagna innehållen af 8, 13, 19, 26 och 28 §§, uti hvilka jag önskat väsendtliga förändringar, dem tiden dock icke nu medgifver mig att vidare framställa, och hvilket icke heller egentligen behöfves, då mina åsikter delvis återfinnas uti af andre reservanter framlagda meningar».

af Herrar *Nordenfält* och *N. Pettersson* mot Utskottets beslut angående § 13 mom. 2 och § 30.

af Herr *Gumælius*: »Då Utskottet, i enlighet med Herr Wallenbergs förslag, tillstyrkt ovilkorlig skyldighet för enskilda bankerna att mot guldmynt invexla sina sedlar, har jag på de i betänkandet anförda grunder delat Utskottets mening i motsats mot det kungliga förslaget. Och då Utskottet icke allenast, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, utvidgat sedelutgifningsrätten till halfannan gång grundfonden och till reservfonden och till myntadt eller omyntadt guld, utan jemväl derutinnan vidtagit den för bankerna lättande förändring, att de för en half gång grundfonden icke skola behöfva, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, ega riksbankssedlar eller riksbankstillgodohafvanden, utan helt enkelt hvad man kallar portfölj af obestämdt innehåll, så har jag äfven härutinnan varit med Utskottet ense, men blott under vissa förutsättningar, hvilka Utskottet ej i sin tid funnit sig böra i väsendtligare mån godkänna, hvar dan jag nödgas anmäla min reservation mot Utskottets betänkande. Tidens knapphet tillåter mig blott i korthet anföra grunden för min afvikande mening.

Förutsättningarna från min sida voro, att bankerna skulle åläggas hålla anständig kassa; att deras till beloppet obegränsade sedelutgifningsrätt, utöfver den på nedsatta säkerhetshandlingar och så kallad portfölj skulle begränsas till platsen, till det vid hufvudkontoret befintliga guld; att detta guld, om omyntadt, skulle vara nedsatt i förvar lika som säkerhetshandlingarna; samt att kontroller, hvilkas behöflighet finans-

ministerns sakkännedom vitsordar, måtte stadgas och verkande straff mot missbruk bestämmas.

Anständig kan jag icke kalla den kassa, Utskottet velat föreskrifva. Efter att i banklagens § 28, hvilken först hos Utskottet företogs till behandling, hafva stadgat, att enskild banks sedel skall vid anfordran i hufvudkontoret inlösas med lagligen i riket gällande mynt, har Utskottet sedan i § 26 föreskrifvit, att 10 procent af bankens grundfond skall hållas i guldkassa, *för den händelse* att banken vill, utöfver sedelutgifning på grundfondens och reservfondens säkerhetshandlingar, begagna rätt att utgifva sedlar till ännu en half gång grundfonden. Men Utskottet har icke velat lagligen tillförbinda bankerna att hålla *någon guldkassa alls* för deras så att säga normala sedelutgifning på grundfonden och reservfonden, hvilken senare möjligen i ett eller annat fall torde blifva lika stor som grundfonden. Denna efterlåtenhet sticker alltför bjert af emot Kongl. Maj:ts förslag, att bankerna i alla händelser skola hafva en kassa af minst en tredjedel mot den utelöpande sedelstocken. Om nu än detta sistnämnda må anses nog strängt och, särdeles efter antagande af grundsatsen om invexling med hårdt mynt, mindre behöfligt i sådan utsträckning, torde det å andra sidan höra till satsen, som ej tarfvat bevis, att sedelutgifvande bank gerna bör hålla *någon* kassa. Mig har det förefallit, att denna, äfven efter guldvexlings införande, icke skäligen kan, i förhållande till grundfonden, beräknas lägre än till en tiondedel, såsom en handpenning, en grundplåt för sedelutgifningsrätt. Utsträcket denna rätt utöfver grundfondssäkerheterna och dertill ytterligare öfver reservfondssäkerheterna, samt träder in på de å portfölj grundade femtio procentens område, torde det, med hänsyn jemväl dertill att större sedelutgifning lättare kan taga förhållandevis än mera ökad kassa i anspråk, icke böra anses obilligt, att då, reservfonden oräknad, sedelutgifningsrättens område af banken sjelf vidgas från 100 till 150 procent af grundfundsbeloppet, skyldigheten att hålla kassa bestämmes till åtminstone en tiondedel af jemväl den sålunda ökade rättigheten, eller till 15 procent af grundfundsbeloppet. Det skulle ändock, särdeles der reservfondshandlingar ingå såsom sedelutgifningsgrund, blifva för lägre sedelutgifning väsentligt mindre än tredjedelen och för större sedelmängd likaledes mindre än hälften af hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Och att denna bestämelse skulle i bankerna hålla för mycket guld, kan knappast med fog påstås. Bankerna hade vid nedannämnda tider följande:

	Utelöpande sedelbelopp:	15 procent derå utgöra:	Riksmynt kassa:
31 Mars 1873.....	65,732,074: 25.	9,859,811: 14.	26,678,374: 02.
30 Juni 1873.....	64,875,947: 25.	9,731,392: 09.	23,361,209: 89.
30 September 1873	72,351,788: 75.	10,852,768: 31.	26,013,165: 69.
31 December 1873	67,213,158: 56.	10,081,973: 78.	27,723,024: 17.
31 Mars 1874.....	74,948,946: 75.	11,242,342: 01.	29,883,031: 61.

Den andra förutsättningen, nemligen att kassan skulle begränsas till den vid hufvudkontoret befintliga, ansågs inom Utskottet nödvändig. Den åtgärden torde komma att göra bankerna ondt och besvära deras sedelvexling och postvexelrörelse. Möjligen kommer den ock att öka i stället för att minska smärre bankers beroende af ett fåtal större. Emellertid hafva kända missbruk och kontrollernas besvärlighet föranledt Utskottet att i denna punkt fatta ett beslut, som jag på här antydda skäl måst biträda, hvaremot jag nödgats reservera mig mot Utskottets beslut att, då det velat medgifva sedelutgifningsrätt på guldplants, icke föreskrifva att plantsen, lika väl som grundfondshandlingarna, skall stå under sådan kontroll som bestyrker dess närvaro jemväl vid andra tider än uppvisningsdagarne.

Och härmed är jag inne på frågan om kontroller och uppvisningsdagar. Dessa senare hafva hittills för hvarje bank varit 4 om året, hvartill för sistförflutna 7 år kommit en uppvisning hvart sjunde år inför finansministerns ombud. Uppvisningarne, i någon mån skärpta genom finansministerns bekanta skrifvelse af den 28 November 1872, hafva, särdeles efter den tiden, åstadkommit ryckningar, som ådagalagt, att icke allt emellan uppvisningstiderna varit i behörigt skick. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit, att bankerna skulle dag efter dag, naturligtvis i mån som redogörelser från afdelningskontoren hunne till hufvudkontoret ingå, anteckna förhållandet med sedelutgifningen, hvilka anteckningar skulle vara för deras kontrollanter tillgängliga, samt att fjerdedelsårsredogörelserna skulle förvandlas till månadsredogörelser. Sålunda skulle anledningarne till ryckningar försvinna. Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, som, i hvad det rör dagboken, icke vunnit Utskottets tillstyrkan, synes mig icke vara förenadt med de praktiska svårigheter, man från flera håll sökt framhålla, men deremot gagneligt för det allmänna, som bör få ega trygghet mot en farlig rättighets möjliga missbruk, och jemväl, rätt sedt, nyttigt äfven för bankerna, som i längd visserligen skola finna sig bäst vid att hålla sig noga inom lagstadgade skraukor.

Men skulle bankerna hoppa öfver dessa skrankor, så har Kongl. Maj:t velat till en början straffa dem med en plikt af 1,000 kronor eller

en tiondedels procent af minsta tillåtna grundfundsbeloppet för hvarje dag öfverträdelsern egt rum. Denna bestämmelse står naturligtvis i nära samband med dagboken. Genom dennas slopande har Utskottet inskränkt de farliga dagarne från årligen 300 till 12 och derutöfver gifvit bankerna rätt att under 5 följande dagar efter uppvisningen återställa det behöriga förhållandet mellan sedelutgifningsgrund och utelöpande sedlar samt derigenom undgå böter. Men detta är i sjelfva verket att gränslöst utsträcka den redan förut af Utskottet för dess del vidgade sedelutgifningsrätten.

Nu — antager jag exempelvis — har Skanörs enskilda bank, grundad på 1 million i grundfond och en half million i reservfond, för hvilka belopp säkerheter blifvit nedsatta, men nära nog fri från guld-kassa, som ej heller af bankens affärsvänner plägar starkt tagas i anspråk, begagnat sin sedelutgifningsrätt ej blott till medgifna beloppet, två millioner, utan en half million deröfver. Det var kanske mera förut under månaden, men på dess sista dag var sedelutgifningen nedbringad till en half million för mycket. Det åligger då banken, för att undgå något som helst ansvar, att inom fem dagar derefter mot lämplig säkerhet (t. ex. en del af den sedelgrundande »portföljen») skaffa sig från en grannbank af dess på månadens sista dag uppvisade kassa den nödiga halfva millionen, hvilken samma halfva million med nattågens hjälp kan, om Skanör då ligger vid jernväg, under svår penningtid sex dagar å rad (31 Maj samt 1, 2, 3, 4 och 5 Juni) visas upp i 6 olika banker såsom grund alltså för 3 millioners sedelutgifning på »guld-kassa», som skulle finnas krona om krona. Detta får nu visserligen icke upprepas »oftare», ty då inträder annat straff, men en eller annan gång, då det kniper, kan en guldfri bank alltför väl månaden igenom och fem dagar derutöfver klanderfritt öfverskrida sin sedelutgifning på grund af angränsande banks förmodade bättre kassa, och fortsätta dermed under nästan hela följande månaden, om kassa kan för en dag till uppvisning få lånas.

Ett bifall till Utskottets förslag beträffande § 26 mom. 2 skulle återföra olägenheter, som till en viss grad undanröjdes genom det stadgande i Herr Finansministerns åberopade skrifvelse af 28 November 1872, att de kassar, som i bankerna uppvisas, skola undergå denna kontroll samtidigt, efter slutad bankrörelse å månadens sista dag.

På tal om kontroller må här nämnas, att jag ock varit böjd för det kungliga förslaget bestämmelse om att Finansministern skulle tillsätta ombud i orterna, dock med inskränkning till bankernas hufvudkontor, derest ej, hvilket synes mig än bättre, Kongl. Maj:t skulle finna skäligt förbehålla sig rätt att utse en styrelseledamot, hvilken i denna

egenskap skulle pröfva säkerhetshandlingar, innehafva en nyckel till deras förvaringsrum och vara Kongl. Maj:t ansvarig för att bankstyrelsen i allo ställde sig lagar och författningar till efterrättelse.

Då jag, lika med Utskottet, är en vän af sedelutgifning äfven på guldkassa, och såsom stöd för denna åsigt åberopar de härutinnan i betänkandet anförda skäl, inskränker jag mig icke till att bestrida borttagandet af snart sagdt alla de kontroller, Kongl. Maj:t funnit sig böra föreslå, utan påstår ock, att man icke, såsom Utskottet synes mig ha gjort, må förvandla det kungliga förslaget bestämelse om dagaböter till, snart sagdt, ett gyckelspel. Om dagboken verkligen skulle anses alltför mycket besvära bankerna, så ville jag i stället medelvägsvis hemställa, att dem måtte åläggas till Kongl. Maj:t insända sammandrag af sina *veckoslut*, uppställda enligt sådant formulär som från finansministeriet meddelas. Visar sig då sedelutgifningsrätten öfverskriden, synas mig dagaböterna genast böra inträda. Hölles dagbok, i hvilket fall månadsuppgifter synas vara tillräckliga, kunde det möjligen vara skäl medgifva, att sådana dagaböter finge undslippas, om medelbeloppet af begagnad sedelutgifningsrätt under månaden stode minst lika mycket under, som den en gång under månaden öfverskridna befann sig ofvanför den tillätna gränsen.

Denna gräns har af Utskottet satts ganska högt. Under vanliga och lugna förhållanden borde den då ej behöfva trädas för nära, än mindre öfverskridas. Låter man emellertid detta ske utan lagstadgad nämnvärd risk för bankerna, torde en eller annan af dem möjligen af vinningsbegär eller bristande klokhet föranledas att uppdrifva sin rörelse alltför högt och främja en svindel, som i sin mån medverkar att onaturligt uppjaga alla pris och skapar någras välstånd, men kanske efter hand bringar många i olycka. Så kommer möjligen risken för bankerna på annan väg; de ha illa skadat sig sjelfva, men äro ändock halft ursäktade. Lagbestämmelser, som gäfvo dem stora, okontrollerade rättigheter, hade ju likasom uppmanat dem att begagna sina fördelar till det yttersta, och detta med den naturliga påföljd, att det svajrum, som var afsedt att kunna anlitas i nödens tid, då befinnes längesedan upptaget, och att fallet från papperspyramidens spets blir bedröfligt.

Men icke för sådant ändamål, icke för att öka sedelutgifningens möjliga vådor, har banklagen förelagts Riksdagen. Tvärtom ville man väl vinna bättre och tidsenligare grunder i förening med kontroller, hvilka, såsom alla i detta ämne något förfarne nogsamnt känna, visat sig vara af omständigheterna påkallade. *Derför nödgas jag söka sammanbinda de föreslagna nya sedelutgifningsgrunderna med kontroller.*

Vid § 27 har jag ansett en bestämd tidpunkt för femmornas upphörande (31 December 1878) kunna redan nu med fördel stadgas; jag har vidare, för den händelse att 1872 års skandinaviska nationalekonomiska mötes uttalande, att inom Sverige, Norge och Danmark lägsta sedeln skulle lyda å 20 kronor, komme att godkännas af Riksdagen i hvad anginge Riksbankens sedelutgifning, ett förbehåll borde vara gjordt, att de enskilda bankerna aldrig finge utge smärre sedelvalörer än Riksbankens minsta; och slutligen har jag ansett öfverflödigt att medge de enskilda bankerna rätt att hålla två olika sedelvalörer öfver hundrakronsedeln, då Riksbanken håller blott en, och förmenat att antingen 500 eller 1000-kronesedeln icke borde tillåtas; men skall icke beträffande den första af dessa frågor, den om femmorna, framställa särskildt yrkande, utan fogar mig härutinnan efter Utskottets förslag.

För öfrigt må det tillåtas mig här, utan att för närvarande göra motsvarande yrkanden, uttala den mening,

att ur banklagen borde borttagas, hvad i § 3 m. fl. innehålles om kommandit-lottegare, icke-solidariske-delegare i grundfond hvarpå sedelutgifning beräknas;

att deremot i banklagen borde inflyta ett förtydligande, som löser det omtvistade spörsmålet, om hvad den solidariska ansvarigheten för enskild banks förbindelser innefattar för grad af betryggande, att bankens sedelinnehafvare m. fl. hastigt och fullständigt må kunna utfå sitt;

att likaledes i banklagen borde inflyta den af många bekämpade, men af sakförhållandet tillräckligt motiverade bestämmelsen, att de såsom grund för sedelutgifning i allmänt förvar nedsatta hypotek må, om det gäller, få utgöra säkerhet för sedlarne;

att, om kontrollen öfver de enskilda bankerna fortfarande skall bedrifvas så, att Konungens Befallningshafvande skola utgöra mellanlänkar mellan finansministeriet och de af de förra förordnade ombuden, sådana instruktioner måtte för dessa kontrollanter utfärdas, att kontrollen blir fullständigare än hittills; hvarförutom det torde böra för vederbörande antydvas, att landshöfdingar, landssekreterare och landskamererare samt jemväl länsnotarier och länsbokhållare, som icke sällan på förordnande bekläda landssekreterare- och landskamereraretjenst, helst icke borde vara delegare i de under deras kontroll hörande banker.

Vore ej Riksdagen så nära sitt slut, skulle jag finna mig föranlåten begära lagförslagets återförvisande till Utskottet för ytterligare pröfning i här antydda punkter; men nu anser jag mig böra hemställa:

att

att § 8 må godkännas i enlighet med Utskottets förslag;

att § 9 godkännas enligt Utskottets förslag;

att § 12 godkännas enligt Utskottets förslag;

att § 13 godkännas enligt Utskottets förslag;

att § 19 må erhålla följande lydelse:

Styrelsen åligger:

att när som helst hålla bankens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, Kongl. Maj:t eller *Chefen för dess Finansdepartement* kan finna för godt att låta anställa;

att för hvarje vecka till *Finansdepartementet*, enligt derifrån erhållet formulär, insända utdrag ur bankens veckoslut;

att genast efter hvarje månads slut, i närvaro af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud, enligt formulär, som från *Finansdepartementet* meddelas, upprätta och derefter ofördröjligen till nämnda *Departement* insända en öfversigt af bankens ställning; börande denna öfversigt jemväl innehålla uppgift om upp- och utlåningsränta samt diskonto, som, under den tid öfversigten omfattar, varit i banken gällande;

att jemväl i öfrigt meddela *Chefen för Finansdepartementet* alla de upplysningar rörande banken, som af honom äskas;

att, så snart ändring i upp- eller utlåningsränta eller diskonto beslutes, genast derom i allmänna tidningarne kungöra:

att, efter verkställd revision, till *Finansdepartementet* insända revisionsberättelsen, äfvensom att låta införa densamma i allmänna tidningarne; och

att ställa sig till noggrann efterrättelse hvad denna lag bjuder samt de af Kongl. Maj:t fastställda bolagsregler föreskrifva.

Sker afvikelse från denna lag eller gällande bolagsregler, då skall i de fall, hvarom i §§ 26 och 29 sägs, tillämpas hvad der finnes stadgadt. I andra fall må, der det anmärkta förhållandet ej inom en månad rättas,

det ankomma på Kongl. Maj:t att vid svårare afvikelse förklara bolaget hafva förverkat rättigheten att bankrörelse bedrifva.

att § 22 godkännes enligt Utskottets förslag;

att § 24 godkännes enligt Utskottets förslag;

att § 26 måtte erhålla följande lydelse:

Mom. 1. Bankbolag med sedelutgifningsrätt skall alltid i kassa hålla lagligen i riket gällande guldmynt till minst 10 procent af grundfonden. Sådan bank må ej utlemna eller i allmänna rörelsen på en gång utelöpande hålla större belopp af egna banksedlar, än som sammanlagdt i värde motsvaras af:

a) det i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek;

b) bankens reservfond, för så vidt den utgöres af så beskaffade säkerheter, som äro med grundfondshypotek jemförliga och blifvit i allmänt förvar nedsatta;

c) bankens fordringar till högst femtio procent af bankens hela grundfond, så framt vid hufvudkontoret befintlig kassa af lagligen i riket gällande guldmynt uppgår till **femton** procent af grundfonden;

d) allt vid hufvudkontoret befintligt, banken tillhörigt guld, som i värde öfverstiger **femton** procent af grundfonden och utgöres af lagligen i riket gällande guldmynt, så ock **i allmänt förvar nedsatt** omynadt guld samt utländskt guldmynt efter i Riksbanken gällande beräkningsgrunder.

Mom. 2. Finnes vid någon bank den sedelutgifningsrätt, som densamma tillkommer, vara öfverskriden, skall banken för hvarje dag sådant förhållande eger rum till statsverket erlægga ett belopp af Ett tusen kronor. Varder det anmärkta förhållandet ej rättadt inom tio dagar eller inträffar det vid samma bank oftare, ankomme på Kongl. Maj:t att återkalla det banken lemnade tillstånd att egna banksedlar utgifva.

att § 27 måtte erhålla följande lydelse:

Mom. 1. De af bankbolag utgifna banksedlar skola utställas till innehafvaren att utan ränta vid anfordran inlösas, och underskrifvas af minst två bland styrelsens

ledamöter samt en bankens tjänsteman, som dertill af styrelsen förordnas.

Banksedlar få lyda endast å tio, femtio, etthundra och ett tusen kronor samt tills vidare, och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, jemväl å fem kronor; dock skall, om Riksbankens minsta sedelvalör kommer att bestämmas högre än tio kronor, enskild banks minsta sedelvalör likaledes höjas.

Mom. 2. De skola till storlek och form vara så beskaffade, att papperet till dem å 5 och 10 kronor är 4,5 tum i längd och 2,5 tum i bredd, till dem å 50 och 100 kronor 5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, samt till dem å 500 och 1,000 kronor 7,5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, allt efter Kongl. Stadgan om mått och vikt den 10 November 1865.

Mom. 3. Banksedlar må tillverkas af ofärgadt papper, dock icke till likhet med Riksbankens sedlar. Om tryckning eller gravering ankomme på bolaget att bestämma; dock bör banksedels valör alltid vara tydligen utmärkt.

Mom. 4. Å sedlarne skall bankens skyldighet att vid hufvudkontoret med lagligen i riket gällande guldmynt inlösa desamma, vara tydligt angifven.

att § 28 godkännes enligt Utskottets förslag;

att § 30 godkännes enligt Utskottets förslag;

att § 31 godkännes enligt Utskottets förslag;

att § 35 godkännes enligt Utskottets förslag;

I denna reservation hafva Herrar *G. Hæggström* och *G. Jonsson* instämt, den förre med anmälan, att han icke deltagit i behandlingen af § 26.

af Herr *Philipsson*, med hvilken Herr *J. Ekman* instämt.

Då jag icke kunnat biträda Utskottets åsigter beträffande *dels* grunderna för den sedelutgifningsrätt, hvilken bör tillkomma de enskilda bankerna, och *dels* det sätt, hvarpå de böra verkställa inlösning af sina kreditsedlar, så finner jag mig föranlåten härmed afgifva reservation emot den ifrågasatta lydelsen af 26:te och 28:de §§ uti det af Utskottet framlagda förslag.

Vidkommande först sedelutgifningsrätten, så anser jag den af Utskottet föreslagna utsträckning af grunden för densamma jemväl till bankens fordringar väl kunna godkännas, dock icke till mera än *femtio pro-*

cent af de i allmänt förvar insatta grundfondshypoteken, så att begagnandet af ifrågavarande rätt till ett belopp, motsvarande femtio procent af grundfonden först inträder, då hypoteken uppgå till hela grundfondsbeloppet. Det af Utskottet för tillämpning af nu omförmälda grund för sedelutgifningsrätten uppställda villkor, att bankens vid hufvudkontoret befintliga kassa uti inom riket gångbart guldmynt skall uppgå till tio procent af grundfonden, har jag så mycket mindre funnit mig böra tillstyrka, som denna bestämmelse lätteligen skulle kunna hos bankstyrelserna framkalla den åsigt, att riksmyntskassan i allmänhet icke behöfde öfverstiga nämnda procentbelopp, och följaktligen uppmuntra bankerna att hålla lägre riksmyntskassa, än som för deras normala förvaltning torde vara önskvärd. Uteslutandet af stadgandet deremot kan, i min tanke, icke leda till någon olägenhet, när hvarje solid bankstyrelse torde inse nödvändigheten deraf, att riksmyntskassan ständigt står i ett väsendtligen högre procentförhållande till grundfonden, än det af Utskottet föreslagna. I sammanhang med den sålunda medgifna nya grund för sedelutgifningsrätten, anser jag emellertid bankernas rätt att utgifva sedlar till belopp, som motsvara deras inneliggande riksmyntskassor, helt och hållet böra upphöra, helst denna rätt, enligt min uppfattning, derefter icke kan för svaras från hvarken *soliditetens* eller *kontrollens* synpunkt. Om sedelutgifningsrätten vore *begränsad* till ett belopp, som motsvarade den inneliggande riksmyntskassan, då vore visserligen *kassan* den bästa och säkraste valutan för sedelemissionen; men, sådant förhållandet nu är för handen, att nemligen en bank eger utgifva kreditsedlar *emot räntebärande underlag*, måste den inneliggande myntkassan betraktas såsom en tillgång, nära nog *uteslutande* afsedd att sätta banken i tillfälle att *ständigt* kunna vid anfordran verkställa inlösning af sina sedlar. Att på denna valuta grunda en *ytterligare* sedelutgifningsrätt, synes derföre icke vara med myntkassans ändamål öfverensstämmande; hvaremot det ju alltid står bankstyrelse öppet att, då kassan öfverskjuter det för inlösningens behöriga upprätthållande erforderliga belopp, *omedelbart* använda öfverskottet i bankrörelsen.

Hvad härefter beträffar sättet för inlösningen af banksedlarne, så har Herr Chefen för Finans-Departementet, uti sitt anförande till det vid Kongl. Maj:ts nådiga proposition fogade statsråds-protokoll, anført så öfvertygande skäl för bibehållande åt de enskilda bankerna af deras nu medgifna rättighet att verkställa inlösningen med i riket lagligen gällande mynt *eller* Riksbankens sedlar, att jag anser öfverflödigt inlåta mig uti en vidare motivering af min åsigt derom, att en förändring uti nu gällande lags föreskrift i förevarande afseende icke bör äfventyras.

På grund af hvad jag nu i största korthet haft äran anföra får jag värdsammast hemställa, det Riksdagen för sin del måtte besluta, att 26:te och 28:de §§ i Kongl. Kungörelsen den 20 Maj 1864, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, skola erhålla följande lydelse:

§ 26.

Mom. 1. Bankbolag, som till utgifvande af egna banksedlar är berättigadt, må ej utlemna eller i allmänna rörelsen utelöpande hålla större belopp, än som sammanlagdt i värde motsvaras af:

- a) det i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek;
- b) bankens reservfond, för så vidt den utgöres af så beskaffade säkerheter, som äro med grundfondshypotek jemförliga och blifvit i allmänt förvar nedsatta;
- c) bankens fordringar till högst femtio procent af de i allmänt förvar nedsatta grundfondshypoteken;
- d) allt vid hufvudkontoret befintligt, banken tillhörigt omyntadt guld samt utländskt guldmynt efter i Riksbanken gällande beräkningsgrunder.

Mom. 2. Finnes vid någon bank den sedelutgifningsrätt, som densamma tillkommer, vara öfverskriden, skall, der förhållandet ej inom fem dagar blifvit rättadt, banken för hvarje dag sådant förhållande eger rum till statsverket erlægga ett belopp af ett tusen kronor. Inträffar ett sådant öfverskridande af sedelutgifningsrätten oftare, ankomme på Kongl. Maj:t att återkalla det banken lemnade tillstånd att egna banksedlar utgifva.

§ 28.

Banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas med lagligen i riket gällande mynt eller Riksbankens sedlar. Vägras inlösen, vare banksedelinnehafvaren berättigad att, jemte kapitalet, åtnjuta ränta efter sex för hundra om året, från den dag inlösen blifvit vägrad, intill dess betalning kan erhållas.

af Herr *O. Månsson*: »Då Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet började behandlingen af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen,
Bih. till Riksd. Prot. 1874. 6 Saml. 2 Afd. 2 Häft.

angående förändrad lagstiftning för enskilda sedelutgifvande banker, företogs först till afgörande § 28 om bankernas inlösningskyldighet af sina utelöpande sedlar, och dernäst § 27 om sedelvalörerna. Mot beslutet i förstnämnde paragraf, att banksedel vid hufvudkontoret skulle inlösas med lagligen i riket gällande guldmynt, hade jag då ingen anmärkning, utan röstade med majoriteten, med uttalad förutsättning att § 27 senare delen af mom. 1 skulle få följande lydelse: Banksedlar få endast lyda å femtio, etthundra, femhundra, och ett tusen kronor. Följden efter en längre öfverläggning blef motsatsen, och enligt Utskottets förslag blefvo de enskilda bankerna äfven hädanefter berättigade att få utgifva fem, och tio kronor sedlar, jemte en sedelvalör, som sjelfva Riksbanken icke för närvarande är berättigad utgifva. Således är jag i dessa delar lindrigast sagdt mindre belåten med Utskottets förslag; och då jemväl betänkandet, som föreligger, tillerkänner bankbolag rätt att utelöpande hålla en icke obetydligt större sedelmassa på grund af motsvarande säkerheter än förr, och den säkra kontrollen mot missbruk äfven af detta och allt i hufvudsak lemnats å sido, så är det som jag för min del anser hufvudriktningen icke vara den rätta; och måhända hela förslaget denna gång helst bör falla, för, att en annan gång upptagas före sista riksdagstiden, att då med någon tid och lugn kunna behandlas så väl af Utskott som Riksdagen i sin helhet.

af Herr *Elfstedt*, som instämmer med Herr Grefve Sparre i hvad angår §§ 13 och 30.

Herr *Wijkander* anmäler, att han icke i justeringen af detta betänkande deltagit.